

‘Wees blij met iedereen die langskomt’

Gastvrijheid in de praktijk

Tien jaar lang runden Arno Cuppen, Huberta Wiertsema en vele vrijwilligers de herberg L’Esprit du Chemin in Saint-Jean-Pied-de-Port. Een plek die beantwoordde aan hun idee van gastvrijheid, zoals ze die eerder op hun eigen camino hadden ervaren. Met hun nieuwe herberg in Le Chemin in Noord-Frankrijk zetten ze een volgende stap in gastvrijheid.

‘De *gîte* die ik op het oog had blijkt dicht. Gelukkig weet de dame op de *mairie* dat er nog een *gîte* is, die door vrijwilligers – dorpsgenoten – wordt gerund. De beheerder wordt per telefoon opgespoord en komt me zelfs ophalen. Oh ja, meneer heeft nog niet gegeten en de *boulangerie* is pas morgen weer open. Geen probleem. Een uurtje nadat de beheerder mij in de *gîte* heeft afgeleverd komt hij terug

met een mandje met brood, eieren, kaas, worst, twee flesjes bier en zelfs een weckfles met sperziebonen. Voor morgenochtend wil hij me alvast een kop koffie aanbieden. Wat een gastvrijheid!’ (Uit: *Mijn caminodagboek*, 1999).

Deze en andere ervaringen onderweg maakten een enorme indruk op mij: oprechte gastvrijheid, was dat nog wel van onze tijd? Ging de slinger van de klok juist niet de andere kant op? Ook in mijn werk als ambtenaar ervoer ik de tendens – toen al – naar verzakelijking en privatisering, wat het zicht op het algemeen belang vertroebelde. Daarvoor had ik toch niet gekozen? Ik werd er cynisch van. En toen ik dat eenmaal echt besepte, besloot ik er een tijd tussenuit te stappen. Letterlijk en figuurlijk, naar Santiago, vanuit huis. Het is een reis geworden die mijn leven heeft veranderd. En dat van Huberta, mijn vrouw, die haar camino een jaar later liep.

Eenmaal thuis, dreigde het ‘gewone’ leven mij eerst weer op te slokken. Of, beter gezegd, liet ik dat gebeuren. Bijna. Want steeds waren er ook de herinneringen aan de camino en aan de mensen die mijn reis onvergetelijk hadden gemaakt. Uiteindelijk maakte mijn besluit mijn baan op te zeggen de weg vrij voor een ander leven. Het besluit van Huberta daarin mee te gaan, maakte dat het ook echt gebeurde. Wij zouden een pelgrimsherberg gaan opzetten en zo ons steentje bijdragen aan deze eeuwenoude weg. Eerst keken we in Vézelay, een echte mijlpaal op mijn tocht:

‘Wees blij met iedereen die langskomt’.

Foto: Arno Cuppen

Foto: Arno Cuppen

‘Ik ben ontroerd als ik de beroemde basiliek eindelijk in de verte zie liggen. Een lange ‘vrije’ dag dwaal ik er rond. Het is een prachtig bouwwerk vol symboliek: in het ontwerp, het timpaan, de kapitelen. Het is alsof hier een tip van de sluier van het grote mysterie wordt opgelicht. (...)

Later zullen er nog meer juwelen op mijn weg komen: Conques, Moissac, Fromista, Santo Domingo de Silos, Santiago de Compostela. Maar juist in het eenzame noorden van Frankrijk maakte het cynisme van mijn werk plaats voor een nieuwe fascinatie, voor wat echt is, eenvoudig en mooi.’ (Uit: *Mijn caminodagboek*, 1999).

Het werd echter Saint-Jean-Pied-de-Port, waar Huberta tijdens haar tocht een beeld kreeg van een andere toekomst.

Vaste prijs of donativo?

In 2003 hebben we in Saint-Jean een huis gekocht en dat ter beschikking gesteld als herberg. We besloten er te gaan werken als vrijwilligers, samen met anderen, allemaal op basis van kost en inwoning. Dat kwam het dichtst bij die bijzondere gastvrijheid die wij tijdens onze eigen tochten hadden ervaren: vrij van commerciële belangen. Maar natuurlijk speelde geld toch een rol. Het huis moest worden verbouwd en ingericht, belastingen en verzekeringen worden betaald, enzovoorts. We kozen er daarom voor een

bescheiden maar vaste prijs te vragen. Een nog grotere stap konden wij toen niet aan. Zeker niet mentaal. In plaats van twee inkomens hadden wij er nu immers nog maar één; dat van Huberta, in de winterperiode. Welke risico’s liepen wij? Hoe zou dat later moeten? Als we ons deze vragen al niet zelf stelden, dan deden mensen in onze omgeving dat wel.

Maar het is goed gegaan. Onze herberg werd voor veel pelgrims echt een gastvrije plek, die ook financieel gezond bleek. En ondertussen merkten wij hoe de herberg ons leven tekende. Dat we steeds meer als pelgrims gingen leven: eenvoudig, met een steeds lichtere rugzak.

Na een jaar of zes, zeven, kwam vanzelf de vraag naar boven of we niet alsnog een extra stap zouden zetten, door over te gaan van een vaste prijs naar *donativo*. Veel mensen bezwoeren ons dat niet te doen. Te veel pelgrims zouden onze herberg zien als een plek waar ze ook, of vooral, financieel op adem konden komen [1]*. Een Nederlander die als hospitalero in Spaanse herbergen had gewerkt, vertelde ons over zijn negatieve ervaringen en gaf de doorslag met zijn vraag: ‘Denken jullie dat jullie goed kunnen omgaan met zulke teleurstellingen?’ Nee, zo stevig stonden wij kennelijk ook weer niet in onze schoenen.

Geven en doorgeven

Vorig jaar zijn we verhuisd, naar Le Chemin (= de weg!), in de omgeving van Vézelay [2]*. Dankzij de herberg in Saint-Jean konden we de boerderij daar kopen en kunnen we die ook verbouwen. Tenminste, als we zoveel mogelijk zelf doen en opnieuw veel hulp van anderen krijgen. Dat is ook nodig, omdat we nu veel minder pelgrims ontvangen en dus veel minder inkomsten hebben. En toch hebben we die extra stap gezet en hebben we besloten op basis van donativo te werken. Simpel gezegd gaat het immers om de vraag: laat je je leiden door dat wat je vreest, of door dat wat je inspireert? Wij hopen dat we er op deze manier aan kunnen bijdragen dat de camino laagdrempelig blijft. Er zijn immers miljonairs op de camino, en veel andere mensen die het zich kunnen veroorloven om elk jaar weer op pelgrimspad te gaan, maar ook mensen die jarenlang moeten sparen om die reis van hun leven te kunnen maken [3]*. Het is echter niet alleen een kwestie van geld. Wij hopen een plek te bieden waar pelgrims zich even thuis kunnen voelen, maar ook een plek die onze gasten de vrijheid biedt en hen inspireert om 'het goede' te doen, in welke vorm en op welk moment dan ook. Wat dat goede concreet is, zal iedereen zelf bepalen. Het is in elk geval groter dan het 'ik'. Het houdt ook rekening met de ander en met het Andere [4]*.

En hoe zit dat dan met die teleurstellingen? Er is me al meerdere keren een spiegel voorgehouden. Een pelgrim oordeelt immers niet ... Nu, ik kan u verzekeren, dat bij mij al snel bepaalde programma's gaan draaien. Bijvoorbeeld als een pelgrim, nog net niet triomfantelijk, aan tafel vertelt: 'Dit is al mijn achtste camino, zonder geld, vanuit huis'. Mijn gedachte: jij rekent dus op en met gastvrijheid. Foei, spreek ik mezelf dan toe, niet oordelen. Neem een voorbeeld aan dat prachtige gedicht van Rumi (zie kader) over de herberg [5]*. Bedenk ook dat veel gasten juist extra geven, zodat wij het mogen doorgeven. En laat het denken in termen van geld nu echt los. Ga voor wat je belangrijk vindt, samen met anderen die dat delen. Zo werkelijk onbevangen gastvrij proberen te zijn is ook een camino gaan. Een reis zonder einde, want gastvrijheid is nooit 'af'.

De herberg

Dit mens-zijn is een soort herberg:

elke ochtend weer nieuw bezoek.

Een vreugde, een depressie, een onbehagen of een flits van inzicht komt als een onverwachte gast.

Verwelkom ze; ontvang ze allemaal gastvrij!

Zelfs als er een menigte verdriet binnenstormt die met geweld je hele huisraad kort en klein slaat, behandel dan toch elke gast met eerbied.

Misschien komt hij de boel ontruimen om plaats te maken voor een nieuwe vreugde.

De donkere gedachte, schaamte, het venijn, ontmoet ze glimlachend bij de voordeur en vraag ze om erbij te komen zitten.

Wees blij met iedereen die langskomt.

De hemel heeft ze je stuk voor stuk gestuurd om jou de weg te wijzen

(Jalal ad-Din Rumi, 1207 – 1273)

Groot Verhaal

Dat laatste geldt ook voor de gastvrijheid ten opzicht van onze medevrijwilligers. Wij willen ook hen de mogelijkheid bieden iets terug te geven aan de camino. Dat is immers voor velen het motief voor hun vrijwilligerswerk. Naast, natuurlijk, het plezier zelf weer op die camino te zijn, samen met gelijkgestemden. Hun donativo is veelzijdig: gastvrij zijn, lekker koken, grondig schoonmaken, handig klussen, creatief tuinieren.

In Saint-Jean-Pied-de-Port was een hele routine ontstaan, wat ook nodig was om achttien gasten per dag op een goede manier van dienst te kunnen zijn. In Le Chemin moeten we, met elkaar, opnieuw uitvinden wat een passende werkwijze is.

Onze medeherbergiers werken meestal twee weken mee. De sfeer is elke werkperiode anders. We hebben immers allemaal ons eigen karakter, onze eigen ervaringen, inzichten en voorkeuren. Toch gaat de samenwerking vaak als vanzelf. Soms klikt het minder, en slechts een enkele keer niet. Ook dan kan het gedicht van Rumi inspireren tot relativering en wijsheid.

Zeker zo inspirerend zijn de inzichten van de Belgische klinisch psycholoog en psychoanalyticus Paul Verhaeghe. Hij denkt na over

'Kom binnen, loop naar het licht': de basiliek in Vézelay.

Foto: Vassil

de vraag hoe we moeten omgaan met het feit dat de Grote Verhalen (zoals het christendom, socialisme en liberalisme) hun overkoepelende kracht verliezen. Betekent dat, dat onze samenleving afbrokkelt? Moeten we op zoek naar een nieuw Groot Verhaal? Nee, zegt hij:

'Wat ik veel liever zie is dat mensen zich groeperen rond een gemeenschappelijk doel waar ze samen naar streven, en waar ze ook samen zinverlening uit putten. De nieuwe collectieve vormen richten zich op nabij gelegen, realiseerbare doelen. Ze gaan over hoe we ons vervoer regelen, hoe we onze kinderen verzorgen, hoe we samen energie kunnen opwekken, hoe we ons voedsel produceren.' (Uit: *De Correspondent*) [6]*

Of, bijvoorbeeld, hoe we een mooie pelgrimsherberg maken op die stille Franse *campagne*. Niet altijd makkelijk, maar het gezamenlijke streven absoluut waard.

Een bijzondere plek

Voor veel pelgrims is Vézelay een mijlpaal op hun camino, zoals het dat ook voor mij was. Het stadje en de basiliek op 'de eeuwige heuvel', boven het landschap uitstekend als een schip op een groene oceaan. De pelgrimszegen te midden van de broeders en zusters van de Fraternité Monastique de Jérusalem. Het prachtige beeld van Jezus, midden in het

grote timpaan, zijn armen gastvrij geopend voor wie maar wil: kom binnen, loop naar het licht, dat achter het priesterkoor binnenvalt. Licht en schaduw zijn centrale elementen in het ontwerp. Daarmee sluit het aan op veel oudere spirituele tradities, waarin de cyclus van de zon – en daarmee die van het leven – centraal staan. De basiliek is vernoemd naar Maria Magdalena, de eerst getuige van de verrijzenis van Jezus na zijn kruisdood. Nu waren anderen aan zet om zijn boodschap uit te dragen. Om op te gaan naar het licht en daarnaar te leven. En of die boodschap voor u het Grote Verhaal is, of dat u de voorkeur geeft aan een ander of uw eigen verhaal; op de één of andere manier zullen we toch allemaal een licht willen zien en dat willen delen met anderen?

Gezamenlijke inspanning

In Le Chemin willen we graag nog een stap zetten. Door niet alleen gastvrijheid te bieden voor pelgrims onderweg naar Santiago, maar ook voor pelgrims (en hun vrienden en familie) die deze weg al gingen. Ook dat willen we samen met andere vrijwilligers doen, die dan bijvoorbeeld een workshop of wandeling organiseren. En samen met de gasten/deelnemers die ook hun bijdrage – hun donativo – leveren om er iets bijzonders van te maken. Gastvrijheid is immers, zeker op de camino, een gezamenlijke inspanning: van de gastheren en -vrouwen en van de gasten. Niet eenzijdig consumeren, maar samen iets creëren.

Gastvrijheid is niet alleen iets voor pelgrims, door pelgrims. Integendeel. De komende kerstdagen inspireren zo tot een afsluitende vraag over gastvrijheid, aan u, medepelgrims en medevreemdelingen (pelgrim = vreemdeling). Wat betekenen uw ervaringen op de camino voor uw antwoord op de vraag hoe we omgaan met de vreemdelingen die nu in groten getale naar Europa komen? Is er plaats voor hen in onze herberg, in ons *Holland House*? Leggen we er een paar matrassen bij? Zetten we wat extra borden op tafel? Of moeten we toch echt het bordje *completo* ophangen? 🍷

* Voor meer informatie kijk op [Espritduchemin.org/nl/artikel-gastvrijheid](https://espritduchemin.org/nl/artikel-gastvrijheid)